Γρηγορίου Ξενόπουλου: *Δεν είμ' εγώ*
Θέατρο «Ακάδημος»

Το *Δεν είμ' εγώ* ή *Η λογική* είναι αναμφιβόλως ένα από τα καλύτερα έργα του Ξενόπουλου από τεχνική άποψη· μια φάρσα αριστοτεχνική που πολύ λίγα θα είχε να ζηλέψει από τα καλύτερα δείγματα του είδους. Η φάρσα είναι μια κρεατομηχανή που ανελέητα εμπλέκει τους ήρωες στα γρανάζια του παραλόγου, μόνο που η καλά κρυμμένη ψυχοσύνθεσή τους επιτρέπει στο θεατή να παρατηρεί το γελοίον των παθών κι όχι την τραγική τους διάσταση, εξαντλώντας στη μεταλλαγμένη πολιτισμική διάσταση όλη την ανελέητη ανθρώπινη σκληρότητά του. Οι καταιγιστικές παρεξηγήσεις αποτελούν το Α και το Ω του φαρσικού είδους, ενώ η μικρότερη δυνατή εμπλοκή του θεατή – παρατηρητή αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την απουσία οίκτου και συνεπώς την κωμική διάστασή της.

Ο Ξενόπουλος στο *Δεν είμ' εγώ* φτάνει το πράγμα στα άκρα· καλεί το θεατή να διασκεδάσει με τα βάσανα ενός ταλαίπωρου φουκαρά, ο οποίος προκειμένου να αναδειχθεί φαρσικά ένα μείζον –υπαρξιακής τάξεως- ανθρώπινο πρόβλημα, αυτό της ταυτότητας και να αποδειχθεί ο εγγενής παραλογισμός της άψογης αριστοτέλειας λογικής βάσει της οποίας προσπαθούμε να προσδιορίσουμε την καθημερινότητά μας, αποτελεί το επίκεντρο ενός μικρού δραματικού σύμπαντος έχοντας συγχρόνως το ρόλο του παρεξηγούντος και του παρεξηγούμενου.

Το μεγαλύτερο δράμα του Πέτρου Παπαπέτρου, που είναι και ο πυρήνας της κωμωδίας είναι ότι, πεπεισμένος -εξ επαγγέλματος και εξ ιδιοσυγκρασίας- ο ίδιος για τη δύναμη της θετικής σκέψης, αναζητεί στην παρατήρηση των εξωτερικών δεδομένων ακόμη και το στοιχειώδες πρόβλημα της δικής του ταυτότητας. Η επιστημονική του αντικειμενικότητα και η επαγγελματική του ηθική τον ωθούν να αποδεχθεί ότι είναι άλλος από αυτόν που είναι. Βεβαίως, ο Ξενόπουλος προικίζει τον ήρωά του με τις αναγκαίες ρωγμές που καθιστούν πραγματικό και ουσιώδες το ερώτημα. Το πραγματικό πρόβλημα του καθηγητή Παπαπέτρου είναι: «Ποιος είμαι τελικά; Αυτός που εγώ πιστεύω ή αυτός που όλα τα δεδομένα υπαγορεύουν;» Κι ακόμη παραπέρα: «Μήπως η εγγραφή μου σε μια νέα συνθήκη, στο ρόλο ενός άλλου που υποχρεούμαι να αποδεχθώ ως εξωτερικός παρατηρητής, μου αποκαλύπτει τις κρυμμένες πτυχές ενός εαυτού που έως τώρα δεν γνώριζα πως είχα;»

Η ετεροπροσωπία είναι κλασικό μοτίβο σε μια επιτυχημένη φάρσα, αλλά η συνήθης πρακτική θέλει τους άλλους θύτες ενός παρεξηγημένου ήρωα-θύματος. Ο Ξενόπουλος θέλει τον ίδιο τον ήρωα θύτη του εαυτού του, ως τον καλύτερο προπαγανδιστή της ετεροπροσωπίας του. Η τραγική κατάσταση ενός εμπιστευόμενου απολύτως τη λογική του φαρσικού Οιδίποδα. Όπως ο αρχέτυπος ήρωας της δυσανάγνωστης ταυτότητας, έτσι κι ο Πέτρος Παπαπέτρου εμπιστεύεται τα δεδομένα και τη δύναμη του νου για να βγάλει τα συμπεράσματά του. Μόνο που ως ήρωας φάρσας και όχι τραγωδίας, πιστεύει –αντίθετα από το σοφόκλειο ήρωα- ότι είναι ο φονιάς, ενώ δεν είναι· αν όντως δεν είναι, μας κλείνει το μάτι ο Ξενόπουλος.

Στην παράσταση του θεάτρου «Ακάδημος» ο πρωταγωνιστής προσήλθε με σοβαρά εφόδια και έπαιξε τον κεντρικό ήρωα «ψυλιασμένος».

Ο Σπύρος Παπαδόπουλος είναι κωμικός λεπτομέρειας και συναισθηματικού βάθους. Παίζει τον κεντρικό ήρωα χωρίς να καταφεύγει σε εξωτερικότητες και στοιχεία γκροτέσκ, πάσχει μαζί με τον ήρωά του και δεν φοβάται να παίξει την τραγική γελοιότητα εσωτερικά. Ο καθηγητής του είναι φοβισμένος και αμήχανος, έντιμος αλλά αδαής περί τον εαυτόν του, ευγενής αλλά καταπιεσμένος από τα λογικά του σχήματα, έντρομος μπροστά στην αλήθεια του και γενναίος με την επιστημονική

αλήθεια. Έτσι, κινεί το φαρσικό μηχανισμό, χωρίς να κραυγάζει περί τως κωμικότητός του.
Δυστυχώς, η παράσταση που σκηνοθέτησε ο κ. Τσιάνος δεν φαίνεται να τον ακολουθεί. Αντί να τονίσει τη θεατρική ραχοκοκκαλιά και το σύγχρονο βάθος, προσπάθησε να κάνει μια ρομαντική κωμωδία με «στοιχεία εποχής», εμφανή στο σκηνικό και τα κοστούμια που ζήτησε από τον Γιάννη Μετζικώφ, στη μουσική του Γιούρι Στούπελ και στις συνακόλουθες κινησιολογικές επιλογές του Φωκά Ευαγγελινού, ακόμη και στην προσθήκη ασμάτων εποχής. Κι αν ο ηθογραφικός Ξενόπουλος δίνει πιθανόν κάποιες αφορμές περί της νομιμότητας μιας τέτοιας επιλογής, ο φαρσικός σίγουρα δεν τη χρειάζεται. Οι κωμικές αιχμές της φάρσας αμβλύνονται με τη γλυκερή ατμόσφαιρα, και οι ηθοποιοί εξαναγκάζονται να περιγράψουν «συναισθηματικοποιημένα» μια σκληρή όσο και γελοία κατάσταση, τη στιγμή που τουλάχιστον κάποιοι εξ αυτών φαίνεται να έχουν προσόντα για μια πιο ερεθιστική αντιμετώπιση.
Η υποκριτική ειρωνεία και το δολίως κωμικό στίγμα της Βασιλικής Ανδρίτσου, καθώς και η μετρημένη τσαχπινιά της Κατερίνας Παπουτσάκη υποβιβάζονται σε βοηθητικά στοιχεία, ενώ θα μπορούσαν να αποτελούν κεντρικούς άξονες της κωμικότητας και ένα πολύ ενδιαφέρον πλαίσιο για να αναδειχθεί το κυρίως θέμα. Μέσα σε αυτή την επιλογή, φυσικώ τω τρόπω ο Βαγγέλης Ρόκκος διεκπεραιώνει έναν μεσοπολεμικό bon-viveur, ενώ αποτελεί τον αντιθετικό πόλο, ένα alter ego του κεντρικού ήρωα, που οφείλει να αποδεικνύει την ετεροπροσωπία τους, η Κλεό Σκουλούδη κινήθηκε σωστά στο τεχνικό πλαίσιο της παλιάς φάρσας χωρίς να βοηθηθεί για κάτι περισσότερο, ο Θόδωρος Μπογιατζής και η Βούλα Τσαπακίδου έφτιαξαν με σωστές πινελιές αδρούς τύπους που θα μπορούσαν να λειτουργούν ως στοιχεία απογείωσης. Στο ίδιο πλαίσιο κινήθηκαν και οι υπόλοιποι με εμφανή την ευθύνη της σκηνοθεσίας, αφήνοντας αρκετά μόνο του το Σπύρο Παπαδόπουλο που πάσχιζε για πολύ περισσότερα.